

ІНТЕРНЕТ І ПРАВООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ВУЗУ

Будецька Ольга Олексіївна

завідуючий відділом наукової бібліотеки,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: brknuau@online.kharkiv.com

***Анотація.** У статті проведено аналіз наукових підходів і законодавчих регламентацій використання Інтернету в правоосвітній діяльності бібліотек ВНЗ. Акцентується увага на виховній ролі бібліотек вищих навчальних закладів щодо правових засад користування інформаційним потенціалом віртуального простору*

***Ключові слова:** Інтернет, безпека інформації, віртуальний простір, правове виховання, правила поведінки в Інтернет, правоосвітня діяльність, бібліотека ВНЗ.*

Глобальна мережа Інтернет стала сьогодні невід'ємною частиною життя нинішнього соціуму. Організація вільних потоків інформації повністю відповідає інтересам сучасної цивілізації, оскільки інформація нині має велике значення не тільки для економіки, а й для освіти, культури, виховання нових поколінь. Свобода в питаннях отримання інформації дозволяє суттєво розширити права і свободи людей всього світу. Однак, слід при цьому брати до уваги і той факт, що Інтернет має негативні риси: він може сприяти поширенню небажаних матеріалів, різної шкідливої інформації, негативно впливати на користувачів. Саме тому виховання студентської молоді з позицій Інтернет-права видається надзвичайно актуальним напрямом роботи, а сучасна бібліотека може сприяти цьому.

Згідно з українським законодавством Інтернет – це «всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет - протоколі, визначеному

міжнародними стандартами» [5], а інформаційна безпека телекомунікаційних мереж – це «здатність забезпечувати їх захист від знищення, перекручення, блокування інформації, її несанкціонованого витоку або від порушення встановленого порядку її маршрутизації» [3]

Аналіз поглядів вітчизняних науковців підтверджує і доповнює представлену думку. За період незалежності в Україні захищено 163 дисертаційних дослідження, присвячених різним аспектам Інтернету, а саме: технологіям, безпековим характеристикам віртуального простору, його виховним можливостям, напрямам і сферам бібліотечного використання. Цивілізаційне значення глобальної мережі Інтернет розкрито в дисертаціях таких учених, як: Д. В. Дюжев «Інформаційне суспільство: соціально-правова парадигма суспільного розвитку», К. Г. Сірінюк-Долгарьов «Глобалізація світового новинного дискурсу (на прикладі англomовних інтернет-медіа США, Великобританії, Індії та Австралії)», Л. Ф. Компанцева «Інтернет-комунікація: когнітивно-прагматичний та лінгвокультурологічний аспекти» та ін.

Серед найбільш цікавих наукових розвідок, корисних для використання в бібліотечній практиці, слід назвати праці Д. В. Солов'яненко стосовно інтернет-технологій бібліотечного сервісу в Україні, Л. Ф. Трачук, в якій проведено аналіз комп'ютеризації бібліографічної діяльності бібліотек в Україні та основних напрямів розвитку бібліографування та бібліографічного обслуговування. У контексті тематики конференції науковий інтерес викликають дослідження М. В. Гури «Цивільно-правова охорона Інтернет-сайта в Україні», О. М. Пастухова «Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет».

Окремо слід зупинитися й на вітчизняних дослідженнях щодо виховного впливу глобальної мережі Інтернет на студентську та наукову молодь. Серед найбільш актуальних назовемо дисертації Л. В. Калашникової «Інтернет-сайти вищих навчальних закладів як інноваційні канали комунікації в умовах формування інформаційного суспільства в Україні»,

І. В. Піголенко «Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ "КПІ)", В. М. Фатурової «Інтернет-середовище як фактор психологічного розвитку комунікативного потенціалу особистості», І. В. Литовченко «Дисфункціональність інститутів соціалізації молоді у сучасному українському суспільстві», П. І. Федорук «Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій».

Підсумовуючи, можна стверджувати з позицій науковців, що Інтернет – це, перш за все, новий простір спілкування світової цивілізації, який не має кордонів; він не в змозі впливати на свободу самовираження особистості, бо кожен у ньому може вільно діяти, висловлюватися і працювати.

Однак Інтернет як нове інформаційне явище і простір має існувати у правовому полі. Саме тому спостерігається активізація спроб законодавчої регламентації його функціонування як на рівні національних законів, так і на рівні міжнародного права. Більшість сучасних учених вважає, що ця діяльність сьогодні розвивається надто повільно, невпевнено, без реального прогнозування шляхів розвитку глобальної мережі інформації, а також тих загроз, які вона вже несе, до того ж вона здатна сприяти появі нових. Саме тому теоретики-правознавці визначають сьогодні Інтернет-право як «нерозвинене право» [1, с. 71]

Серед міжнародних документів стосовно регламентації Інтернет (а ми вважаємо, що завдання бібліотек донести інформацію про ці регламенти до кожного з користувачів) на особливу увагу заслуговує Декларація Комітету міністрів Ради Європи «Про свободу вираження поглядів та інформації», ухвалена Комітетом міністрів на 701 сесії 29.04.1982 р. Основною метою підписаного документа є досягнення необхідного балансу між свободою слова та інформації у мережі Інтернет та іншими правами, гарантованими деклараціями і конвенціями в галузі прав людини та національними конституціями. Це, зокрема: 1) захист права кожного, незалежно від кордонів

на самовираження, пошук і одержання інформації та ідеї з будь-якого джерела, а також на поширення їх відповідно до умов, викладених у статті 10 Європейської конвенції з прав людини; 2) скасування цензури або будь-якого довільного контролю чи обмежень щодо учасників інформаційного процесу, передавання чи поширення інформації; 3) проведення відкритої інформаційної політики в публічному секторі, що включає також доступ до інформації, задля сприяння розумінню кожною людиною політичних, соціальних, економічних і культурних проблем і заохочення вільного обговорення цих проблем; 4) існування широкого кола незалежних і автономних ЗМІ, що дасть можливість відображати різноманітність ідей і думок; 5) створення відповідних можливостей для передавання і поширення інформації та ідей, розумного доступу до них на національному й міжнародному рівнях; 6) сприяння міжнародному співробітництву та надання допомоги через державні й приватні канали з метою заохочення вільного обігу інформації та поліпшення інфраструктури і можливостей зв'язку [4].

Комітет міністрів Ради Європи 13.05.2005 р. ухвалив ще один основоположний документ – Декларацію про права людини і верховенство права в інформаційному суспільстві, яка підтверджує, що всі права, закріплені Конвенцією про захист прав людини і основних свобод, повністю зберігають свою дію і актуальність в інформаційному столітті і їх слід дотримуватися, незважаючи на новітні технічні засоби і досягнення. Декларація вводить важливий принцип інформаційного права, який може бути сформульований так: все, що заборонено оф-лайн, має бути заборонено он-лайн, і навпаки, все, що дозволено оф-лайн, має бути дозволено он-лайн. Свобода слова, інформації та спілкування повинні однаково поважатися у віртуальному і невіртуальному просторі і не мають піддаватися іншим обмеженням, за винятком передбачених у ст. 10 Конвенції, тільки тому, що спілкування здійснюється в цифровій формі.

Зарубіжний досвід підтверджує, що за кордоном у даний час активно обговорюються зазначені проблеми. Такі обговорення значною мірою переважно ініціюються північноамериканськими країнами (США і Канада), завдяки цьому визначаються правила поведінки в цифрових мережах, задля захисту ідеї загально визнаних прав і свобод людини і громадянина – користувачів Інтернет. Основним змістом роботи в цій сфері є прагнення зробити так, щоб новий віртуальний світ комунікацій став джерелом духовного зростання, розширення обміну інформацією між народами, вирізнявся динамізмом. Однак при цьому усі мають дотримуватися правових, моральних й інших положень, включаючи захист прав і свобод людини і громадянина. З економічною глобалізацією повинні співвідноситися правові, політичні та етичні вибори, що ілюструють тип сучасного суспільства, відносини між різними суб'єктами інформаційного обміну, а у решті решт і вся ієрархія цінностей, яку ми бажаємо бачити у віртуальному просторі. Йдеться про те, щоб довести здатність нашого суспільства уявити себе в майбутньому, враховуючи світову культурно-правову різноманітність і власну відданість ідеї захисту прав і свобод людини.

Постає питання, що може зробити в цьому аспекті бібліотека. Подивимося на проблему з різних сторін.

Розглядаючи бібліотеку як *центр інформаційного забезпечення* правової науки, першочерговим завданням вважаємо сприяння у розробці концепції Інтернет-права або, як пропонують окремі зарубіжні науковці, «права віртуального простору», «права кіберпростору» [2; 6].

З позицій суб'єкта Інтернет-відносин бібліотеки слід розглядати активним учасником сучасного віртуального світу.

Бібліотека, як центральний суб'єкт інтернет-виховання повинна охоплювати боротьбу з наповненням ресурсу незаконною інформацією, а також із протиправною поведінкою в Мережі. Співробітники мають обстоювати проактивну позицію стосовно просвіти і виховання користувачів.

Такі підходи до права віртуального простору або Інтернет-права дозволять стати йому цивілізованим, правовим, відкритим і дружнім.

Список використаної літератури

1. Алексеев С. С. Теория права. / С. С. Алексеев. – 2-е перераб. изд. – М. : БЕК, 1995. – 320с.

2. Копылов В. А. Информационное право : учеб. / В. А. Копылов. – М. : Юристъ, 2002. – 512с.

3. Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг : постанова Каб. Міністрів України від 11.04.2012 р. № 295 // Офіційний вісник України. – № 29. – Ст. 1074.

4. Про свободу вираження поглядів та інформації : Декларація Ком. міністрів Ради Європи, ухвалена на 70-й сесії 29.04.1982 р. // Законодавство України : нормат.-прав. база даних / Верхов. Рада України. – Електрон. данні. – Київ, 1994–2016. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_885 (дата зверення 12.05.2016). – Назва з екрана.

5. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51, т. 1. – Ст. 2644.

6. Post D. G. Anarchy, State, and the Internet: An Essay on Law-Making in Cyberspace / David G. Post // Crypto Anarchy, Cyberstates, and Pirate Utopias / ed. by Peter Ludlow. – Cambridge ; London : The MIT Press, 2001. – P. 14–211. – Електрон. аналог: режим доступу: https://monoskop.org/images/4/42/Ludlow_Peter_Crypto_Anarchy_Cyberstates_and_Pirate_Utopias.pdf (дата звернення: 12.05.2016).

Аннотація. В статтє проведено анализ научных подходов и законодательных регламентаций по использованию Интернета в правообразовательной деятельности библиотек вузов. Акцентируется внимание на воспитательной роли библиотек высших учебных заведений относительно правовых основ пользования информационным потенциалом виртуального пространства.

Ключевые слова: Интернет, безопасность информации, виртуальное пространство, правовое воспитание, правила поведения в Интернет, правообразовательная деятельность, библиотека вуза.

Summary. The article analyzes the scientific approaches and legal regulations of using the Internet in law educating practice of the university libraries. The attention is focused on educational role of the university libraries in the legal basis of using the information potential of virtual space.

Keywords: Internet, information security, virtual space, legal education, rules of behavior in the Internet.